This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 08161455 8

6234

Presented by

Mrs. Henry Draper

to the

New York Public Library

PHILIPPI MARIÆ RENAZZI
ADVOCATI ET ANTECESSORIS
ROMANI

DE
SORTILEGIO ET MAGIA

LIBER SINGULARIS.

Haruſpices Sagaſque, quæ utraque genera vana ſuperſtitione rudes animos ad flagitia compellunt, ne admiſeris.

Columella de re ruſt. Lib. I. Cap. VIII.

VENETIIS

ANNO MDCCLXXXXII.

Excudebant Fratres Coletii.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
173951
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

TYPOGRAPHUS LECTORI S.

Cum nuper Libri hujus Exemplar Mſ., quod in cujuſdam docti Viri manus forte pervenerat, mihi legendi exſcribendique copia facta fuerit, ſtatim conſilium cœpi illud typis meis evulgandi, non ſolum Clariſſimi Auctoris celebritate motus, ſed etiam illectus natura argumenti, cujus nova, brevis, dilucida ac ſolida tractatio ad improba Callioſtri aliorumque huic ſimilium Nebulonum detegenda præſtigia, atque ad præjudicatas plurimorum hominum evellendas opiniones noſtra hac etiam ætate quam maxime opportuna eſſe videtur. Id porro mea procul dubio Te monere, tua fortaſſe ſcire Lector intererat. Vale.

PRÆFATIO.

Eſt gravis illa ſane, perdifficilis, ac periculi plena tractatio, quæ de Sortilegio & Magia ſuſcipitur. Etenim haud ullæ ferme res ſunt, circa quas tot tamque diſcrepantes in vulgus proditæ atque ad noſtram uſque ætatem propagatæ ſint hominum opiniones, & de quibus Scriptores fuſius omni ævo diſputaverint, vehementiuſque diſſenſerint. Quod ſi quis univerſa quæcumque de Sortilegio & Magia in utramque partem diſceptata ſcriptaque ſunt a viris non ſolum leviter eruditis, ſed etiam graviſſimis atque doctiſſimis, ille profecto ex longa moleſtaque navata opera aut nihil, aut parum adeo proficiet, ut iis jure ac merito cum Comico (1) *objicere poſſit:*

Feciſtis probe,
Incertior ſum multo, quam dudum.

At in tanta quidem diſcrepantia opinionum Scriptorumque diſſenſione, quid nobis de Sortilegio & Magia hoc ſingulari libro differere inſtituentibus reliquum eſſe videtur, quam ut quod ab aliis fuſe obſcureque pertractatum eſt, id breviter atque dilucide exponamus, & noſtro more nullius addicti jurare in verba Magiſtri ſcopulos omnes ſolertiſſime declinemus, in quos incidere ut plurimum ſolent quicumque

(1) Terent. Phorm. II. 4. v. 18.

que de hujuſmodi argumentis ſive loqui ſive commentari adgrediuntur. Quæ quidem omnia an bene feliciterque præſtiterimus, æqui doctique Lectores, quibus diuturni noſtri maximique in criminali juriſprudentia expurganda, perpolienda, atque enucleanda impenſi labores, Studioſis fructuoſi, Reique publicæ non inutiles viſi ſunt, dijudicabunt.

LIBRI CONSPECTUS.

Cap. I. *Sortilegii etymon, atque definitio.*
Cap. II. *Quid Sors naturalis, quid divina, & quando hac uti fas ſit?*
Cap. III. *De Sorte dæmoniaca ſeu ſuperſtitioſa.*
Cap. IV. *Sequitur ejuſdem argumenti tractatio.*
Cap. V. *Quibus variis nominibus deſignentur exercentes ſortilegas artes; & quam grave eorum ſit facinus.*
Cap. VI. *Pœnæ recenſentur ſacris Canonibus Romaniſque Legibus adverſus Sortilegos & Divinatores indictæ.*
Cap. VII. *Quid ſit Magia, & quid ſub ejus nomine veniat.*
Cap. VIII. *Quibus argumentis conſtet de vi artium magicarum.*
Cap. IX. *Exponuntur rationes illorum, qui nullam magicis artibus vim ineſſe contendunt.*
Cap. X. *Quemadmodum nonnullis viſum diverſas ſecumque pugnantes de vi magicarum artium ſententias conciliare, & quænam probabilior receptiorque illas componendi ratio eſſe perbibeatur?*
Cap. XI. *Quænam ſoleant vulgo tribui Magiæ.*
Cap. XII. *Quid rerum Criminalium Scriptores de dæmoniacis fœderibus ſeu pactis tradant.*
Cap. XIII. *Quæ circa Magiæ probationes Interpretum placitis invecta, Forique uſu olim eſſent recepta?*
Cap. XIV. *De Pœnis Canonico & Romano Jure præſcriptis adverſus eos, qui de Magia accuſantur.*
Cap. XV. *Quid animadvertendum, quidve præſtandum circa crimen pœnaſque Magiæ.*

DE

DE SORTILEGIO, ET MAGIA LIBER SINGULARIS.

CAPUT I.

Sortilegii etymon, atque definitio.

SOrtilegium, a quo noſtra hac lucubratione diſſerendi exordium nos ducere oportet, nomen eſt, quod a legendis ſortibus venit. Ac Scriptores quidem rerum Criminalium eo ſub nomine non ſolum divinationem, quæ per ſortes fit, deſignarunt, ut illius nominis fert etymologia; ſed etiam omne genus ſuperſtitionis, artiumque magicarum complexi ſunt (1). Hinc Sortilegium ſic late acceptum (2) in divinatorium diſtinxerunt, in amato-

(1) V. Urſay. *Lib. III. Inſt. Crim. hoc tit.*

(2) Sortilegii nomine Plinius hoc quoque ſenſu uſus eſt *Hiſt. Natural. lib. 28. cap. 4.* quod inſcribitur, *De quibuſdam Sortilegiis, & ſaliva hominis*.

☞ Quæ ſemper initio noſtrorum omnium Operum, quæ typis edita a nobis ſunt, Lectores monuimus; eadem hic quoque eos monitos volumus, ſcilicet

I. Auctorum, qui interdicti ſunt, eas ſolum nos, ut quiſque legendo cognoſcere poterit, in uſum noſtrum derivare doctrinas, quæ nulla ſunt infectæ labe pravitatis: cæteras Religio-

torium, & denique in maleficum ſeu veneficum. Divinatorium Sortilegium illud eſſe tradunt, quo quis futuras res vaticinari contendit: Quo autem Sortilegio fœminæ, aliquando etiam mares in libidinoſum amorem proclives fiunt; amatorium Sortilegium ab iis nuncupatur: Tandem juxta doctrinam eorumdem Scriptorum illud eſt maleficum Sortilegium ſeu veneficum, quod ad mala quævis morboſque tam hominibus, quam brutis animantibus, atque inanimis etiam rebus inferendos comparatur (1).

At nobis longe opportunius accidit Sortilegii nomen in nativa ſua ſignificatione accipere, atque adhibere ad ſignificandas futurarum occultarumque, ſive præſentium ſive præteritarum rerum explorationes, quæ per ſortes fiunt, & quaſcumque alias ſuperſtitioſas obſervationes. Vetuſtiſſimus porro eſt uſus hujuſmodi explorationum (2). Quem enim latet cupiditatem res aut cognoſcendi futuras, aut ignotas ſciendi adeo ſemper fixam hæſiſſe humanis pectoribus; ut quam non poterant ſuo ingenio homines illarum adſequi notitiam, hanc improbis vaniſque artibus ſe adquirere poſſe contenderint. Primum inter eas locum obtinet Divinatio per ſortes, de qua ſtatim idcirco verba facienda ſunt.

---

gioni, Sacerdotio, Imperio, bonis moribus adverſas a nobis penitus improbari.

II. Libros vetitæ lectionis iis tantum a nobis citari, quibus legitima poteſtas ineſt eoſdem legendi.

(1) V. Damohud. *Prax. Crim. cap.* 61.

(2) V. Grilland. *de Sortileg.* Bud. *de Ath. & Superſt.*

CAPUT II.

Quid Sors naturalis, quid divina, & quando hac uti fas ſit.

SOrs idem propemodum eſt, ut Tullii verbis utamur (1), quod micare, quod talos jacere, quod teſſeras; quibus in rebus temeritas & caſus, non ratio nec conſilium valet: & ea quidem adhibetur vel ut pateat quid in dubia agendum quidve in ancipiti re vitandum, vel ut quid latens ſive præteritum ſive præſens aperiatur, quidve futurum ſit innoteſcat. Hinc vulgo Sors dividitur in diviſoriam, qua communium rerum partes æquantur, & munera inter pares ætate meritiſque cives diſtribuuntur; in conſultoriam, & in divinatoriam. Sed aptior Sortis in naturalem, divinam, & dæmoniacam ſeu ſuperſtitioſam diviſio eſſe videtur (2).

Quid ſit Sors naturalis facile intelligitur. Nam ea nihil eſt aliud, quam arbitrarium fortuiti eventus in quacumque condicta re experimentum. Profecto cum quid in ambiguis obſcuriſque rebus æquum ſit homines, quorum acies ingenii anguſtis admodum limitibus circumſcribitur, agnoſcere & conſtituere nequeant; ideo neceſſitas eoſdem coegit, ut illarum diremptionem definitionemque ſorti committerent. Quare naturalis Sortis uſus non ſolum apud omnes fere gentes ad ambiguas contentiones definiendas, ad mu-

(1) *Lib. II. de Divin.*
(2) V. P. le Brun. *Hiſt. des Pract. Superſt. Liv. 2. ch. 3. n. 3.*

munia laboreſque diſtribuendos, ad æquandam in ludis, & contractibus mutuam lucri ſpem jacturæque formidinem, denique ad incertum quemlibet martem dirimendum moribus invaluit uſurpari; verum etiam pluribus dubiis in rebus adhibendus Civilibus, Canonicis, ipſiſque Divinis Legibus præſcribitur (1). Sed de hac ſortis ſpecie, quam ſummus rerum omnium Arbiter DEUS moderatur, quæque, ſi ſuperſtitione & fraude careat, omnis criminoſæ labis expers eſt, hoc loco non quærimus (2).

Toties autem Sors dicenda erit divina, quoties per eam homines præteritarum vel præſentium rerum, quæ ignorantur, vel futurorum eventuum notitiam a Deo haurire contendunt, aut quid in ancipiti re eligendum faciendumque ſit noſcere præſtolantur. Hac ſpecie Sortis uſi Gentiles, dum temere aperto Homeri aut Virgilii codice, qui verſus primum in oculos incurriſſent, eos in oraculi omen accipiebant. Qua ratione narrat Spartianus (3) Imperium ſibi prænuntiaſſe Hadrianum. Chriſtiani quoque antiquitus ex-

(1) Pleni ſunt de uſu hujuſmodi ſortium non ſolum apud antiquas, ſed etiam recentiores Nationes Scriptorum libri, plenæ ſæculorum memoriæ, plena exemplorum Vetuſtas. Conſuli poterunt Homer. *Iliad. VIII.* Cæſar *De Bel. Gallic. Lib.* 1. Scriptores omnes *Hiſt. Rom.* &c. Hic ſolum referemus Virgilii verſus, quibus deſcribitur Dido conſtruendæ Carthaginis munia ſuos inter Tyrios ſorte tribuens *Æneid. Lib.* 1. *v.* 511. 512.

Jura dabat, legeſque viris, operumque laborem
Partibus æquabat juſtis, aut ſorte trahebat.

(2) Num. *cap.* 33. Paralip. *cap.* 6. *v.* 34. Cod. *Lib.* 6. *tit.* 43. *Leg.* 3. *Novel.* 162. *in fin.*

(3) *In vit.* Hadr. VII.

exemplo ſortium Virgilianarum ſortes quaſdam adhibuerunt, quas Sanctorum vel Apoſtolorum vocabant. Arreptis enim ſacris utriuſque Teſtamenti Libris ex ſententia, quæ caſu prior legenda ſe offerret, vaticinia captabant. Sed quoniam ſæpe ejuſmodi ſortitionibus ſuperſtitio aliqua admiſcebatur, eas idcirco adhibere pluribus veterum Synodorum Canonibus interdictum eſt. Quippe Sortis divinæ uſus tunc ſolum uſurpari poteſt, quando quis divino ſpiritu afflatur, ut DEUM conſulat, quemadmodum aliquibus vitæ ſanctimonia eximiis viris eveniſſe conſtat (1). Atque eo caſu Sors *non aliquid mali continet*, ut ſcribit D. Auguſtinus (2), *ſed res eſt in dubitatione humana divinam indicans voluntatem*. Secus vero divinæ Sortis uſus culpa non vacabit; nec qui eum uſurpaverit canonicam animadverſionem effugiet (3). Nefas enim eſt hominibus Dei voluntatem in rebus latentibus vel futuris perſcrutari ſortibus temere ductis, & præter neceſſitatem prodigia ab ipſo audenter expoſcere.

(1) Sic *Abraham*, *Joſue*, *Gedeon*, *Samuel*, *Saul*, *Eliſeus* reprehendi nequeunt, quod hujuſmodi ſorte aliquando uſi ſint. Divino quippe afflatu excitatos id peregiſſe liquet ex ſacris litteris. Sic *Apoſtoli* temeritatis expertes fuerunt, cum cœleſti lumine illuſtrati ſorte *Matthiam* in collegium ſuum cooptaſſent. *Act. cap.* 1. *V. Can.* 14. *qu.* 5.

(2) *Can.* 1. *Cauſ.* 26. *Quæſt.* 2.

(3) *Cap.* 1. *De Sortileg.*

CAPUT III.

De Sorte dæmoniaca, ſeu ſuperſtitioſa.

POſtrema Sortis ſpecies dæmoniaca ſeu ſuperſtitioſa vocatur, quæ fit vel fieri vulgo creditur, quando aut Dæmonis interpellato auxilio atque opera accita improbæ præſtigiæ, aut vana religione ſuperſtitioſæ obſervationes ad arcanas futuraſque res exquirendas atque divinandas adhibentur. Nihil quondam celebrius, nihil veteres inter Populos vulgatius dæmoniacis divinationibus, quas multiplici diverſaque ratione proditas Hiſtoriarum monumentis perhibetur (1). Etenim narratur data aliquando petentibus dæmoniaca reſponſa ex imaginibus, id eſt emiſſa voce ex Idolorum ſtatuis, ut Delphis ex Simulacro Apollinis; quæ reſponſa dicebantur oracula, quaſi in eis Deorum ineſſet oratio. Sæpe dæmoniaca oracula memorantur reddita per Vates, qui theurgicis expiationibus Pythium, fatidicum nempe Spiritum ſortiti a Pythia Apollinis Sacerdote Divinatorum Principe Pythones & Pythoniſſæ quoque nuncupatæ ſunt (2). Nemo ignorat quænam fides olim habita ſomniis, quæ præternaturali vi dormientium in mentibus excitata rebantur ad futuras res prænunciandas; atque ſic habita exceptaque præſagia appellabantur vaticinationes per ſomnia, quorum interpretandi, & quæ even-

(1) V. De Cauz. *de Cultib. magic. Lib. 1. cap. 5. §. 178.*
(2) Wier. *De præſt. Dæm. Lib. II. cap. 14.*

eventura eſſent ex iis eruendi cauſſa mendax ars comparata Oneiromantia dicta eſt. Quid quod ex cranio hominis dæmoniacæ emiſſæ voces leguntur, quibus quæ eventura eſſent declararentur; idque veteres vaticinationem per cranium dixere. Quin immo & ſpectris ſeu vita jam functis hominibus in ſpeciem inductis (1) dæmoniacas vaticinationes ſciſcitantibus redditas memoriæ proditum eſt (2). Tandem quæ forent agenda, quæque futura eſſent dæmoniaca opera fuiſſe pandita atque prænunciata ſignis figuris in terra, in aqua, in aere, in igne, in vitro, aliiſque ſimilibus rebus referuntur; unde natæ ſunt ſuperſtitioſæ artes Geomantia, Hydromantia, Pyromantia (3), Catopromantia, ~~quas omnes rerum crimin~~alium Scriptores (4) inter ſpecies enumerant divinatorii Sortilegii. De Numa ſcriptum D. Auguſtinus reliquit,

 qui

(1) Notiſſima eſt hiſtoria, quæ habetur 1. *Reg.* 28. de *Samuele* a Pythoniſſa inſtante *Saule* excitato. Quod quomodo evenerit, & quemadmodum intelligendum ſit, S. Scripturæ Interpretes inter ſe magnopere diſcrepant. Nam *Origenes Comment. in cit. loc.* cenſuit *Samuelem* reipſa Pythoniſſæ incantationibus fuiſſe e ſuis ſedibus evocatum: *Tertullianus*, aliique plures *Samuelis* phantaſma dæmoniaca opera Regis oculis obverſatum fuiſſe contendunt. Plerique vero cenſent Dei providentia atque imperio *Samuelem* ſtetiſſe coram *Saule;* ut ſuam ei ſuorumque futuram cladem prænunciaret: alii alias interpretationes prodiderunt, de quibus late docteque agunt *Calmet in diſſert. de viſ. Saul.* & *Natal. Alexand. Hiſt. vet. Teſt. diſſert.* 13. *prop. un.*

(2) Naud. *Apol. Vir. de mag. ſuſp. cap.* 14.

(3) Ars divinandi per fulgura, de qua loquitur *Cicero Lib. II. de Leg.* & *Lib. II. de Divin.* ſpectaſſe videtur ad Pyromantiam, unde fulgurales Libri, quorum idem Auctor meminit. V. *Cl. Creman. de Jur. Crim. lib.* 1. *par.* 3. *cap.* 2. *not.* 1.

(4) V. Alph. *Jur. Crim. lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 1. *de Sortileg.* §. 55.

qui id fortaſſe ex vetere aliquo hauſit Auctore, eum in aqua imagines Deorum ſeu Dæmonum ludificationes vidiſſe, a quibus audiebat quid in ſacris conſtitui atque obſervari deberet (1).

Cæterum nemo unquam ſapiens prudenſque vir dæmoniacis divinationibus, quæ proditæ narrantur, ullam habendam eſſe fidem exiſtimavit (2). Nam Dæmones, ſiquidem ingenii acie hominibus longiſſime præſtant, naturales rerum cauſſas, earumque vim & effectus illis multo cumulatius abſolutiuſque cognoſcunt: futuras vero res, quæ ex libero pendent hominum arbitrio, quarumque Deus ordinem ac eventum ſolus intuetur, ac ſuo nutu diſponit, Dæmonas prorſus latere dubitandum non eſt (3). Hinc decepti quicumque dæmoniaca opera futuras res ſe ſcire poſſe autumaverint. Ac re quidem vera ſi oracula ad trutinam revocentur, quæ ſuperſtitioſa Antiquitas tantopere coluit atque celebravit; ea ita ambigua ſunt, ut ad Dialecticam debeant referri, vel flexiloqua atque obſcura, ut interpres egeat interprete, & ſors ipſa ad ſortem ſit referenda. Quod ſi vaticina-

(1) *De Civit. Dei lib. 7. cap. 35.*

(2) Qui ingenii acumine, & ſapientiæ laude inter veteres floruere, ii probe ſuboleverunt humanas fraudes, commenta, dolos, qui ad credulum vulgus decipiendum ut plurimum oraculis inerant. Qua de cauſa Tullius *lib. 2. de Divinat.* illorum auctoritatem convellere, atque contemnere aperte profeſſus eſt. Porro hujuſmodi fraudes doloſque ſedulo perſequutus eſt, atque eleganter expreſſit cultiſſimus Fontenellius *Hiſtoir. des Orack.* quod opus caute tamen legendum. V. *Le Clerc, Bibl. Chois. Tom. XIII.*

(3) *S. Thom. 2. 2.*

nationibus aliquando rerum eventus reſponderunt ; partim id caſu accidit , ut fit in omni oratione ſæpiſſime ; partim permiſſu Dei contigit , ut homines ſuæ ſuperſtitionis , curioſæque improbitatis puniret .

CAPUT IV.

Sequitur ejuſdem argumenti tractatio .

Auguria primum tenent locum inter ſuperſtitioſas obſervationes vana religione jampridem ad futuros præſignificandos eventus adhibitas , quas nunc operæ pretium erit recenſere . Captabantur auguria , ut Cicero ſcribit (1), ex volatu avium , cantu oſcinum , ex tripudiis ~~ſolſtimis. Succedunt Haruſpicia ,~~ quo nomine veniebant divinationes erutæ ab hoſtiæ vel viventis vel mactatæ extis , atque ex flamma fumoque ignis , quo victimæ conſumebantur . Haruſpicia excipit omen , quod ex hominum vocibus ac ſternutamentis educebatur . Plures tandem per ſuperſtitioſas obſervationes confictæ artes memorantur , quæ diverſis nominibus diſtinguebantur . Quæ ex lineis manuum præſagia colligit ars , Chiromantia dicta eſt ; quæ ex oris configuratione , Metoſcopia ; Notomantia , quæ ex dorſi figura (2) : Aſtrologiæ autem nomine venit ea ars , qua ex vario aſtrorum adſpectu , ut ajunt , atque influxu , quæ circa hominum , præſertim recens natorum , vitam , caſus fortunamque eventura ſint , conjici poſſe contenditur . Nam quæ motus Syderum con-

fide-

(1) Epiſt. Familiar. VI. 6.
(2) V. Thierſ. *Trait. des Superſt. Tom.* I.

ſiderat ac metitur inſons, atque humanis uſibus opportuniſſima ars, diſtinctionis ergo Aſtronomia ſolet appellari.

Longum eſt dicere quantum priſcæ Gentes, ac veteres præſertim Romani (1) ſuperſtitioſas obſervationes coluerint, omnique generi ſiderint divinationis; ut qui arduis præclariſque abs cœptis nec hoſtium metu nec facinorum difficultate abducerentur, eos vana quælibet pueriliſque ſuperſtitio ac obſervatio a propoſito dimoveret (2). Verum non defuere inter Quirites, qui præjudicatarum vulgi opinionum expertes omina atque auguria contemnerent, omneſque divinationes ſapide irriderent. Julium Cæſarem religione a quoquam incœpto numquam abſterritum vel retardatum fuiſſe Suetonius memoriæ prodidit (3). Re enim vera quomodo ex iis quæ temere fiunt caſuque eveniunt, futuræ res intelligi, ac prænunciari poterunt? Nam ſi falluntur, ut graviſſime Tullius animadvertit

---

(1) Nihil mirum eſſe debet, ſi homines veræ Religionis lumine nondum illuſtrati, tam creduli, tamque ſuperſtitioſis artibus addicti fuerint. Sed poſtquam divini ſplendoris radii toto terrarum orbe diffuſi Idololatriæ tenebras erroreſque depulerunt, mirabuntur, credo equidem, ſeri ſapientioreſque nepotes ſuperiori ætate tot inventos eſſe, & nonnullos adhuc inter nos reperiri, qui Aſtrologiæ fidant, divinationes ex ſuperſtitioſis eruant obſervationibus, auguria metuant, atque omina capiant. Quis vero non vehementer indignabitur nunc non deeſſe, qui auri ſacra fame perciti ſomnia obſervant, atque ex iis divinationes educunt, milleniſque ſtudent futilibus & ſuperſtitioſis artibus; ut parta ludi (*Lotto*, vocant) omnium incertiſſimi, & difficillimi victoria congerant divitias, quas in mare *Sapiens* ille demerſit, ne ab eis mergeretur.

Heu hominum ignaræ mentes, heu pectora cœca!

(2) V. *Hiſtoir. Critiq. des erreurs popul. Amſterd.* 1733.

(3) In vit. Cæſar. LIX.

tit (1), qui nihil ſine probabili aliqua conjectura ac ratione dicunt; quid exiſtimandum eſt de conjectura eorum, qui extis, aut avibus, aut oſtentis, aut oraculis, aut ſomniis futura præſentiunt? Hinc merito ſapiens ille Cato apud eumdem Tullium mirari ſe ajebat, quod non rideret Haruſpex Haruſpicem cum videret. Nullam vero ſydera inter aſtrorumque motus & converſiones, ac futuros humanos eventus conjunctionem intercedere intelliget quicumque ſibi conſcius eſt, ſe quæ mavult agendi libertate pollere, probeque ſcit omnes rerum viciſſitudines regere, humanaque inflectere pectora Illum, qui aſtra & ſydera, cunctaſque a ſe creatas res ſupercilio movet. Neceſſe eſt ergo fateri multa popularibus erroribus propagata, multa ſuperſtitione ad continendos in officio homines vana formidine religionis invecta eſſe; ut olim contigit Romæ (2), ubi Plebs a Patriciis hiſce artibus, quarum iſti notitiam ſibi uſumque peculiariter addixerant, ludificata jugiter fuit.

CAPUT V.

Quibus variis nominibus deſignentur exercentes ſortilegas artes; & quam grave eorum ſit facinus.

QUi Sortilegio dant operam, Sortilegi, vel Divinatores generatim appellantur. At quemadmodum ſingulæ Sortilegii ſpecies hactenus enumeratæ (Cap. III. & IV.) diverſis inter ſe nominibus

bus

(1) *De Divinat. Lib.* II.
(2) V. Heinec. *Synt. Antiq.* I. 3.

bus diſtinguuntur; ita etiam quicumque eas exercent peculiaria nomina acceperunt. Sortilegi quidem germana adhibita vocis ſignificatione dicuntur, qui ſortibus ductis futura audent credulis prænunciare; atque hoc pacto quæſtum mentiendo faciunt (1): Augures vocati ſunt, qui ex avium cantu ac volatu quid eventurum ſit conjiciunt; Haruſpices, qui exta hoſtiarum & fibras inſpiciunt; Vates denique, qui ſe Deo plenos eſſe ſimulantes reſponſa dant: Ariolorum nomen, teſte Turnebo (2), omnibus exta rimantibus, & per furorem vaticinantibus commune eſt: Somniorum conjectores ſunt, qui ſomnia interpretantur; Aſtrologi, qui fata cujuſque noſſe profitentur, & natalitias ſyderum obſervationes edunt (3). Hi Jure Romano Mathematicorum quoque nomine deſignantur, quod præſtantis ac utiliſſimæ diſciplinæ nomine ad fallendum abuterentur (4). Sed quomodocumque hujuſmodi ſycophantæ appellentur, certum eſt eos omnes in ſanctiſſimam, qua pure colendus eſt Deus, Chriſtianam Religionem graviſſime peccare.

Ac re quidem vera, ut opportune docet D. Thomas

(1) V. Matth. *ad Lib.* 48. *ff. tit.* 5. *cap.* 5.

(2) XIX. *Adverſ.* 20.

(3) *Chaldæi* vulgo nuncupabantur Aſtrologi omnes, Genethliaci, aſtrorumque Speculatores, ut liquet ex *Leg.* 5. *Cod. de maleſic. & mathemat.* quia illorum diſciplina tradita primum apud Chaldæos, quæ gens Aſtrologiæ valde dedita fuit. Cic. 1. *de Divinat.* Hinc Chaldæus pro Aſtrologo dictus, ut Arabs pro latrone &c. V. *Gothofred. in not. ad cit. Leg.* "*Vulgus*, ut teſtatur Gellius *Noct. Attic. lib.* I. *cap.* 9., *quos gentilitio vocabulo Chaldæos dicere oportet, Mathematicos dicit.*"

(4) V. Gothofred. *ad tit.* 18. *Cod. Lib.* 9.

mas (1), multis modis Sortilegi peccant. Principio enim qui adhibitis Sortilegiis futuros eventus divinare contendunt, ii profecto fruſtra & irreverenter divinæ providentiæ ſecreta pulſant, atque præſcientiam, qua ſolus pollet Deus, ad creatas humanaſque res transferre videntur; quod ſine impio ſcelere fieri vel excogitari non poteſt; præſertim ſi dæmoniacæ ſortes ad divinandum adhibitæ ſint. Tunc ſiquidem quæ ſingula ſunt graviſſima facinora Apoſtaſia, Sacrilegium, improba curioſitas, iis omnibus ſeſe Sortilegi obſtringunt. Quid? quod non alii fortaſſe frequentius, quam Sortilegi turbas in Republica ciere ſolent, & communem tranquillitatem labefactare. Nam, ut bene Tacitus obſervavit (2), qui ſortilegas artes exercent, genus hominum eſt potentibus infidum, ſperantibus fallax, quorum reſponſis leves animi ad novas ſpes facile impelluntur. Itaque tam prohibitum eſt impias hujuſmodi artes docere, quam diſcere; tam exercere, quam exercentibus fidem præſtare ac adhærere (3); atque in quoſcumque Sortilegii criminis reos ſeveriſſimæ conſtitutæ ſunt pœnæ, quas mox tandem enumerabimus.

---

(1) 2. 2. *Quæſt.* 95. *art.* 1.
(2) *Annal. Lib. II. Cap.* 32.
(3) *Cod. Lib.* 9. *tit.* 18. *Leg.* 8.

C CA-

CAPUT VI.

Pœnæ recenſentur ſacris Canonibus Romaniſque Legibus adverſus Sortilegos, & Divinatores indictæ.

QUondam Jure Romano pœna capitali punitos, qui de ſalute Principis, vel ſumma Reipublicæ vaticinati eſſent, J. C. Paulus meminit (1); cæteros vero Divinatores inflicta prius fuſtium correctione civitate pulſos fuiſſe. Sed tandem Chriſtianorum Imperatorum conſtitutionibus in Sortilegos omnes, Augures, Haruſpices, Vates capitalis pœna indiſcriminatim impoſita habetur (2).

Jure autem Canonico Laici, qui ſortilegas artes exercuerint, excommunicatione plectuntur; Clerici degradantur: & in excommunicationis quidem pœnam incurrunt qui nihil aliud egerint, quam Sortilegos Harioloſque conſulere (3). Quod ſi a Clerico factum ſit, detrudendus eſt in Monaſterium ad perpetuam pœnitentiam agendam. Interpretes, rerumque criminalium Scriptores docent Sortilegium, quod hæreſim, ut ajunt, manifeſtam contineat, pœnis coercendum eſſe, quæ manent hæreſis crimen (4). De pœnis Aſtrologorum peculiares extant Conſtitutiones Romanorum Pontificum Xiſti V. & Urbani VIII., quæ a memoratis Scriptoribus late exponuntur, & quibus cautum eſt de crimine Sortilegii poſſe Fidei

Quæ-

(1) *Sentent. V. tit.* 21.
(2) *Cod. lib.* 9. *tit.* 18. *Leg.* 5.
(3) *Cap.* 1. & 2. *de Sortil.* V. Theſaur. *de pæn. eccl. v. ſuperſt.*
(4) V. Farinac. *de hæreſ. quæſt.* 181.

Quæſitores una cum Epiſcopis certatim judicia (1) exercere.

CAPUT VII.

Quid ſit Magia, & quid ſub ejus nomine veniat.

CÆterum Sortilegis ac Divinatoribus & affinitate & improbitate criminis ii pares, immo etiam ſuperiores ſunt qui Malefici Jure Romano nuncupantur (2), quoſque Magos, ſi mares, ſi vero fœminæ, Lamias vel Striges vulgus appellat. Magi porro a Magia dicuntur, quam callere profitentur, & de qua tempus jam eſt, ut ſermonem inſtituere adgrediamur. Magia perſica vox eſt, quæ idem ſignificat ac ſapientiam atque doctrinam: unde ii quondam Magi vocabantur, quos primum Sapientes, poſtea modeſtiori nomine Græci & Romani Philoſophos appellarunt (3).

(1) Sed utrum ad Judices ſolum Eccleſiaſticos, an ad Laicos quoque pertineat cognitio Sortilegii, Doctores diſſentiunt, ut obſervat Gagliard. *Inſtit. Canonic. Lib.* 4. *tit.* 15. §. 44. Quoniam vero hoc crimine & Religio læditur, & publica tranquillitas perturbatur, ſic commode poterit omnis diſſenſio componi, ut Epiſcopi æque ac Magiſtratus Civiles de Sortilegio cognoſcant; illi quidem ut Canonicis Cenſuris peccantes corripiant; hi autem, ut eiſdem, tamquam publicis reis, corporeas pœnas infligant. V. Caravit. *Inſtit. Criminal. lib.* I. §. 3. *cap.* 28. §. 28. Van-Eſp. *Jur. Eccleſ. part.* 3. *tit.* 4. *cap.* 3. Sed ſi res ſit de eccleſiaſticis perſonis, quæ hujuſmodi facinoris inſimulentur, illius cognitio Epiſcopis peculiariter reſervata eſt Apoſtolicis Conſtitutionibus, quas refert Girald. *Expoſit. Jur. Pontif. lib.* 5. *tit.* 21. quod & obtinet quando Sortilegium ſit cum Hæreſi, ut ajunt, conjunctum.

(2) *Cod. Lib.* 9. *tit.* 18. *Leg.* 5.

(3) V. Brucker. *Hiſt. crit. Phil.*

Duplex autem a Scriptoribus Magiæ genus diſtinguitur, naturalis altera, altera præternaturalis ſeu ſuperſtitioſa atque dæmoniaca. Illa circa naturam reſque naturales, earum cauſſas, occultaſque vires cognoſcendas, ignotas vulgo eruendas qualitates, atque edendos effectus cuicumque haud facile obvios verſatur (1); quam omni ævo, & apud politiores Gentes ſummi coluere Viri, quorum ſolertia ac labore Phyſicæ, ut vocant Experimentalis, ſtudium atque uſus & invectus, & in communes hominum utilitates ſummopere propagatus eſt (2). Magia autem præternaturalis, dæmoniaca, ſuperſtitioſa vanas maleficas impiaſque artes complectitur, quibus nihil non mirum exitiale atque portentoſum Dæmonum vi atque opera intercedente fieri non poſſe narratur. Atque colluvies Circulatorum & Sycophantarum, qui Magiam naturalem ſe excolere jactantes ſuperſtitioſam ac dæmoniacam profitebantur, atque pernicioſas nefariaſque artes exercebant, in cauſſa fuit, ut Magia generatim male in vulgus audiret, criminiſque nomen demum (3) evaderet.

Quid porro ſub Magiæ crimine venire debeat non admodum conſtat inter Scriptores, qui de illo tractarunt.

---

(1) Appoſite, ſi quis alius, Magiam naturalem deſcripſit Campanella *de ſenſ. rer. ſive de natur. Mag. Lib. VI. cap.* 6. ſcribens: *Quidquid Sapientes faciunt imitando naturam, aut ipſam adjuvando per artem non modo plebi ignotam, ſed communitati hominum; id magicum opus haberi: unde prius quam ars vulgetur, ſemper dici Magiam; arte vero manifeſtata ſcientiam eſſe vulgarem.*

(2) Boyl. *de util. Philoſoph. Experim. cap.* II.

(3) Bohemer. *Elem. Jur. Crim. Sect.* 2. *cap.* 4. §. 56.

runt. Nam ab aliis hoc crimen ad plures diverſaſque ſpecies porrigitur; alii ſpecies contrahunt, quæ ſub eo comprehendendæ ſunt: multi Sortilegium quod maleficum & amatorium vocatur cum Magia confundunt: contra vero quibuſdam placet iſtam ab illo diſtinguere. Tandem pleriſque Magia eſt crimen illorum, qui commercium, ut ajunt, cum Dæmone habent: quod commercium fere omnes rerum criminalium Scriptores vel expreſſo vel tacito pacto iniri docent (1). Expreſſum cum Dæmone pactum eos contraxiſſe tradunt (2), qui Deo religioneque ejurata ſe totos Dæmonis poteſtati ſubjiciunt eique obſequium pollicentur; ut ipſo opitulante quæ velint, mira, ardua, iniqua perficere valeant. Pactum vero cum Dæmone tacitum memorati cenſent Scriptores ab illis initum eſſe,

(1) Si fides eiſdem adhibeatur Scriptoribus, quorum anteſignani extiterunt Tritthem. *in Antipal. Malef.* & Martin. Del Rio *Diſquiſ. Magic.* expreſſum cum Dæmone pactum in conventu Magorum (Sabbathum vocant) ſolemniter ſtipulatur, inferniſque initiato myſteriis character quidam imprimitur veluti teſſera dæmoniaci fœderis. Plura deinde hiſce ſimilia ipſi de hujuſmodi pacto differentes comminiſcuntur, quæ

Non ſani eſſe hominis non ſanus juret Oreſtes.

Enimvero non defuerunt, qui dæmoniaca iſta fœdera atque pacta negaverint. Eminent potiſſimum inter Italos noſtros eruditiſſimus March. Maffei: *Arte Magica dileguata:* Jan. Rinald. Carl. *Epiſt. de. Orig. Mag.* §. 39. inter Germanos Speuf. *Cautb. Crim.* Thomas. *Diſſert. de crim. Mag.* Bekker. aliique: inter Gallos D. d'Andrè *Epiſt. Mag. Epiſt.* 2. Sed illa adſtruere & contra impugnatores præ cæteris aſſerere adgreſſi ſunt P. le Brun. *Hiſt. Critiq. des ſuperſt. Tom. I. Liv. 2. chap.* 1. Scheuchz *Phyſ. ſacr. tom.* 4. *pag.* 318. Preat. *Mag. dimoſt. artic.* 4. *& ſeq.* Hieronym. Tartarot. *Congreſſo notturno delle Lamie, Lettera al Carli*, &c.

(2) Carpzov. *prax. Crim. part.* 1. *quæſt.* 48. *num.* 11. Berlin. *part.* 4. *concl.* 3. Alph. a Caſtr. *de imp. Sortil. hær. cap.* 2.

eſſe, qui licet commercii cum Dæmone expertes; ea tamen Sortilegia patrant, quæ probe ſciunt non natura ſua, ſed dæmoniaca opera vi aliqua pollere. Sed conſultius commodiuſque mihi egiſſe videntur qui (1) hæc omnia conjunctim complectentes ad Magiæ crimen retulerunt ſuperſtitioſas quaſcumque, improbas & maleficas artes, quibus Dæmonum, ut aſſerunt, intercedente auxilio atque opera accita nefarii homines utuntur ad inferendas ærumnas aut avertendas, ad præſtigia, nefandaſque res, & cujuſcumque generis maleficia patranda.

CAPUT VIII.

Quibus argumentis conſtet de vi artium Magicarum.

AT vero Magiæ magiciſque artibus eane Dæmonis opera & poteſtate tot tantaſque miras, inſuetas, pernicioſas res efficiendi vis ineſt, qua artes illas pollere malefici cupiunt, & plerique hominum credunt? Id ſcilicet eſt, quod omni ævo doctiſſimorum virorum ingenia exercuit, & de quo noſtra patrumque memoria graviſſimi Scriptores ingenti doctrinæ adparatu, magnaque animorum contentione ſedulo quæſierunt, & copioſiſſime diſceptarunt (2). Quæ quidem diſputatio ad Criminalem Juriſprudentiam potiſſimum pertinet. Ab illa enim diſputatione quid de crimine Magiæ cenſendum, quidve ſtatuen-

(1) V. Alph. *Jur. Crim. Lib. III. De Sortileg.* §. 4. *& ſeq.*
(2) V. de Cauz. *de Cult. Mag. Lib. 1. cap.* 4.

tuendum ſit prorſus pendet. Quare antequam ulterius progrediamur, ea hic a nobis omnino attingenda eſt. Quod ita præſtabimus, ut breviter primum gravioribus, quæ in utramque partem afferuntur, expoſitis argumentis, deinde enarrata ratione, quæ probabilior receptiorque eſſe perhibetur, diſcrepantes componendi opiniones; unuſquiſque quid debeat ſentire, poſſit ſecum animo reputare.

Principio igitur qui Magiæ magiciſque artibus ſummam dæmoniaca opera vim ineſſe aſſerunt, ii divinæ innituntur auctoritati ſacrarum Litterarum. Ex his quippe conſtare inquiunt permiſſum Dæmonibus illudere hominibus, eoſque prodigiis editis ad peccandum allicere (1). Cumque ingenii acie Dæmones excellant, multiplici ſcientia præditi ſint, & dotibus polleant, quæ ut ajunt, Spirituum propriæ ſunt; jam res poſſunt humanis impares viribus efficere, quæque homines intelligentia ac ratione comprehendere nequeunt: quo referuntur immiſſæ a Dæmone in Job virum juſtum repentinæ acerbiſſimæque calamitates, prodigia a Magis Pharaonis patrata, Samuel a Pythoniſſa inſtante Rege Saule excitatus, & Dæmon denique cui nomen Aſmodæus, qui ſeptem priores Saræ viros interemerat, ab Angelo Raphaele in Deſertum ſuperioris Ægypti relegatus, ne inſonti Tobiæ eidem nupturo noceret. Huc accedunt luculentiſſima teſtimonia, quæ innumeri fere diverſo tempore diverſiſque locis

(1) Bodin. *Dæmonom. Lib. II.* Torreblan. *Lib. II.* Del Rio, *Diſquiſit. Magic.*

locis Magiæ Rei ſolemniter ediderunt (1), qui in Judicio faſſi ſunt dæmoniaca fœdera iniiſſe, cum Dæmonibus habuiſſe commercium, eorumque opera ac vi miras ſe res geſſiſſe (2), & maleficia patraſſe. Quod ſi alicui fortaſſe non admodum hujuſmodi teſtimoniis & confeſſionibus deferendum eſſe videatur; quis tamen, ut concludunt dæmoniacæ magicarum artium vis aſſertores, tam audax erit, qui univerſarum Gentium conſenſui repugnare, omnium fere doctorum virorum opinionem contemnere, ipſam denique civilium ſacrarumque Legum cenſuram reprehendere non vereatur? Conſtat enim apud homines vetuſtiſſimam fuiſſe (3) magicarum artium notitiam atque uſum, inolitam ubique de præternaturali ſeu dæmoniaca illarum artium vi perſuaſionem, cognitum

(1) V. Remig. *Dæmonolatr. Lib. I.* Malleus *Malefic. Tom. II.* Michael *Pneumat.*

(2) Nemo miracula hic cum præſtigiis confundat; quæ duo non ſemper ſedulo diſtinxerunt nonnulli inter eos, qui Dæmonis magicarumque artium opera nihil non fieri poſſe contendunt. Miracula enim ſolus Deus edit, qui univerſas mundanas res finxit, ſuoque nutu moderatur. *Operatio miraculorum*, ut ſolide ſapienterque docet D. Thom. *Quæſt. Diſp. q. 6. art. 5. eſt quoddam divinum teſtimonium indicativum divinæ virtutis & veritatis; quæ ſi Dæmonibus, quorum voluntas tota in malum eſt, daretur, Deus falſitatis eorum teſtis exiſteret; quod divinam non decet voluntatem.* Itaque plerique graviores Magiæ adſertores docent cum Lactantio *de ver. Sap. lib. 4. num. 5.* artem magicam moliri ſolum aliquid ad circumſcribendos oculos valere. Nec aliter D. Auguſtinus miracula a Magis Pharaonis edita interpretatur *de Civ. Dei lib. 21. cap. 6.*

(3) Plin. *Hiſt. Nat. Lib.* 30. *cap.* 1. Memoir. *de l' Academ. roy. des Inſcript. Tom. IV. & VI.* Hiſtoir. Critiq. *des erreurs popul. Amſterd.* 1733.

tum cultiores inter Populos Magiæ crimen, & ſeveriſſimis pœnis vetitum atque expiatum.

CAPUT IX.

Exponuntur rationes illorum, qui nullam Magicis artibus vim ineſſe contendunt.

AGe nunc eos audiamus, qui ut de priſcis quibuſdam Romanis refert Horatius (1), ſomnia, timores magicos, miracula, ſagas, nocturnos lemures, portentaque theſſala ridentes, ullam magicis artibus vim ineſſe plane inficiantur, & quorum non exigua ſemper extitit manus. Atque hi quidem, quos inter nonnulli ſpectatæ pietatis probatæque doctrinæ viri, compertum eſſe debere ajunt *Deum*, ut D. Paulus ſcribit, *non ſubjeciſſe Angelis orbem terræ futurum*; (2) ac propterea nulla vi magicas artes Dæmonum opera augeri ac pollere, illaſque exercere ac profiteri flagitioſam certe rem eſſe, modo ad Blaſphemiæ, modo ad Superſtitionis, modo ad Stellionatus, ac etiam Veneficii delicta pertinentem; ſed quæ nequaquam Magiæ crimen tale præſeferat, quale vulgo perhibetur. Ab illis autem aſſeritur congerronum improborumque hominum aſtu & nequitia, popelli credulitate, Philoſophiæ naturalis ignoratione, ac præjudicatis hominum opinionibus factum eſſe, ut fama præternaturalis ſeu dæmoniacæ magicarum artium vis excitata primum fuerit, & ſenſim latiſſime

(1) *Lib. II. Ep.* 6. (2) *Epiſt. ad Hebr. II.* 5.

ane propagata (1). Nam quæ de Magis, magiciſque artibus habentur in ſacris Litteris, ea longe aliter ac interpretentur Magiæ adſertores, ab iſtius impugnatoribus explicantur, atque ut plurimum ad hariolos referuntur, præſtigiatores, atque veneficos alioſque hujuſmodi furfuris homines (2). Teſtimonia porro & confeſſiones illorum, qui de crimine Magiæ accuſati ſe familiariter uſos eſſe cum Dæmonibus, multaque & portentoſa facinora dæmoniaco auxilio ac opera egiſſe in judicio faſſi ſunt; nihili cenſent eſſe facienda. Ea ſiquidem partim metu vique tormentorum, partim Judicum, qui reos interrogabant, dolo ac nequitia extorta ſunt, partim denique tribui debent præjudicatis ipſorum reorum opinionibus & perturbatæ corruptæque phantaſiæ, (3) qua decepti ea ſe egiſſe fatebantur, quæ facere quidem concupiverant, ſed numquam reipſa patraverant. Hiſtoriis autem conſtat iis in regionibus, ubi, quemadmodum in Lotharingia, bona illorum, qui tamquam Magiæ Rei damnarentur, Fiſco Dynaſtarum addicebantur; (4) frequentiſſimam ſuperiori ævo fuiſſe hujus criminis accuſationem, & longe numero plures, quam in tota fere reliqua Europa Lamias Magoſque inventos & condemnatos eſſe. Cujus rei cauſſam ſubodoratus fortaſſe, qui tunc apud finitimos Fœderatos Belgas flo-

(1) Scot. *Deteſt. Art. Magic.* Wier. *de præſt. Dæm.* Pſerquin. *Ouvres Phyſiq. & geogr. Diſſert.* 18.
(2) V. Bochar. *De anim. Sacr. Script. par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 5.
(3) Speus *Caut. Crim. Dub.* XX. *& ſeq.*
(4) V. Montagn. *Eſ. de Moral. Liv.* 1.

florebat Arnoldus Vinnius emunctæ naris Juriſconſultus, *Multa nimis*, ſcripſit, *temere credi*, *multa illis* (Magiæ accuſatis) *vane affingi*, *multa falſa per tormenta illis exprimi*, *nec paucos per injuriam ignibus tradi mihi perſuaſum eſt* (1). Poſtremo quod pertinet ad communem Gentium conſenſum, & plerorumſque Scriptorum perſuaſionem de præternaturali ſeu dæmoniaca magicarum artium vi contendunt qui hanc negant, utramque rem, ſi quid valet, valere ſolum, ut iſto luculentiſſimo exemplo evidentius eluceat nullo non tempore homines etiam minime vulgares neque ignaros, non graviſſimis erroribus obrutos, præjudicatiſque opinionibus irretitos fuiſſe. Itaque diſputationem ſuam ſic concludunt, ut eam Seneca jam concluſerat ſcribens (2), *nihil eorum quæ vulgo feruntur magicis artibus poſſe fieri tam certum eſſe, ut ea de cauſſa nullius Philoſophi ſchola intranda ſit.*

C A P U T X.

Quemadmodum nonnullis viſum diverſas, ſecumque pugnantes de vi Magicarum artium ſententias conciliare; & quænam probabilior receptiorque illas componendi ratio eſſe perbibeatur?

QUamquam duæ illæ hucuſque expoſitæ non vulgarium ſolum, ſed etiam eruditorum hominum opiniones, quarum altera affirmat, al-

D 2 tera

(1) *Com. ad Inſt. Lib.* 4. *tit. ult.* §. item *L. Cornel.*
(2) *Lib.* 1. *Natural. Quæſt. cap.* 7.

tera vero negat præternaturalem dæmoniacamque vim magicis artibus ineſſe, ſibi invicem omnino adverſentur; tamen fuerunt nonnulli qui viam inire tentaverint utraſque ſimul conciliandi, ac tantas demum componendi lites, quæ inter unius alteriuſque ſententiæ patronos jamdiu vehementiſſime fervent. Atque horum princeps & quaſi dux laudatur Scipio Maphejus, vir editis pluribus variiſque eruditis operibus notiſſimus in Litteraria Republica. Cum enim placuiſſet Maphejo (1) in ſcenam prodire adverſus Hieronymum Tartarottum Academicum Roboretanum, qui vernaculo ſermone librum evulgaverat ingenti plauſu exceptum (2), quo in libro multæ quidem de Lamiis, nocturnoque earum conventu refutabantur præjudicatæ vulgi opiniones; ita luculentius atque elegantius, quam antea factum eſſet, præternaturalis dæmoniacaque magicarum artium vis adſtruebatur; nactos illico eſt magni nominis adverſarios, nec exiguis difficultatibus cœpit urgeri. Ut autem & ab his ſeſe expediret, & illorum tela evaderet, alio ſe vertit, atque viam vel primus omnium, vel cæteris ſane explicatius, ingenioſiuſque inire ingreſſus eſt, qua, ſi fieri poſſet, diſcrepantes tuentium æque ac impugnantium præternaturalem dæmoniacamque artium magicarum vim ſententiæ conciliarentur. Itaque novo ſcripto opere (3) tempora diſtinguenda eſſe cenſuit; & agnovit quidem præternaturalem dæmo-

(1) *Art. Magic. dileg. Veron.* 1750.
(2) *Del Congreſ. nott. delle Lamie. Rovered.* 1749.
(3) *Art. Magic. Annichil.*

moniacamque magicarum artium vim ante Chriſtum natum; ſed illam poſt ejus nativitatem, confectumque divinitus humanæ reparationis opus deſiiſſe penitus multis fretus argumentis, nonnulliſque librorum novi Teſtamenti veterumque Eccleſiæ Patrum locis ad hanc ſuam confirmandam opinionem adductis contendit. Qua diſtinctione, pace tanti viri dixerim, nec patronis nec adverſariis præternaturalis dæmoniacæque magicarum artium vis ſatisfecit; quin immo ſibi contradicere viſus eſt, ut ei Tartarottus ipſe veriſſime objecit. Ac ii quidem qui præternaturalem dæmoniacamque vim artium magicarum prorſus reſpuunt, haud paſſi ſunt ſe a ſua dimoveri ſententia. Si enim, ut jampridem bene obſervarunt, viſum eſt Maphejo ſapientiæ bonitatique Dei repugnare, ut Diabolum mortalibus ſinat illudere; id ante æque ac poſt Chriſti Servatoris adventum repugnaſſet. Atqui primum illud non negat Maphejus; reſtat igitur ut alterum quoque inficiari nequaquam recte potuerit. Tum vero qui in altera erant ſententia adſtruente præternaturalem dæmoniacamque vim artium magicarum*, ut in nova ſua caſtra tranſirent ab eis Maphejus impetrare non potuit. Scitiſſime ſiquidem regeſſerunt quibus librorum novi Teſtamenti locis ipſe uſus eſt ad ſingularem hanc ſuam conſtabiliendam doctrinam, ea latius patere, quam ipſe velle videatur. Idcirco enim illis in locis Dæmonum regnum everſum, eoſque ligatos dici ſentiendum, non quia deſierint Dæmones illudere mortalibus; ſed quod adverſus novum regnum, Eccleſiam nempe,

quam

quam Chriſtus acquiſivit ſanguine ſuo, & in æternum duraturam conſtituit, ii prævalere nullo modo poſſint (1). Tandem & ipſa quorumdam priſcorum Eccleſiæ Patrum teſtimonia, quibus laudatus Auctor vel maxime innititur, conſtat non ita eſſe perſpicua; ut ſecus ac ille pro ſua illuſtranda opinione interpretatus eſt, ſoleant rectiſſime a communi Theologorum ſchola interpretari.

Verum enim vero omiſſa, quæ neutri parti arriſit, Mapheji opinione dicendum tandem quænam probabilior receptiorque ratio eſſe perhibeatur diſſentientes feliciter componendi ſententias, & veteres longaſque doctorum hominum contentiones tollendi. Nemo autem hujuſmodi rationem ſolidius concinniuſque perſequutus eſt vir doctiſſimus Thomas Maria Mamachio (2), cujus fere verbis, eadem ratio hic exponetur: ſcilicet artem eſſe ullam ſcientiamque magiæ qui putant, næ ii omnes maximo in errore verſari videntur. Nam ſi qua eſſet ars magica, ea quidem certe triangulis quibuſdam alteriuſve generis figuris verbiſque contineretur. Atqui nexus colligatioque triangulorum cum naturis vacantibus corpore non modo

(1) Non eſt diffitendum varias eſſe de iis librorum novi Teſtamenti locis Interpretum ſententias, præſertim vero de loco Apocalypſ. Johan. *cap.* 20. At obſervatum eſt a Clariſ. Mamachio *Orig. & Antiqu. Chriſt. Lib. III. cap. I. §. VIII. pag.* 134. *not.* 1. neminem Orthodoxorum ante hæc tempora fuiſſe, qui eumdem Apocalypſis locum ſic, ut Mapheius ſtatuit, eſſe intelligendum arbitraretur. V. Calmet *in cit. cap.* 20. *Apoc. pag.* 922. *edit. Lucenſ.*

(2) *Orig. & Antiq. Chriſt. Lib. III. Cap. I. §. VIII.*

do non eſſe ulla, ſed ne comprehendi quidem cogitatione poteſt. Quotus autem quiſque tam eſt ineptus, ut ſibi perſuadeat Dæmoni indefinite prorſus permiſſum vel ſuo arbitrio, vel cujuſvis mulierculæ improbique hominis rogatu accerſituque ludificare atque vexare mortales? Sed eveniſſe interdum, ut ſuperſtitioſis impiiſque quorumdam Sycophantarum conatibus mali Dæmones faverint, & ſic magicis artibus vis, quam natura ſua non habent, dæmoniaca opera quandoque acceſſerit; id & ſacrorum Bibliorum auctoritati conforme, & antiqua reverenda traditione confirmatum eſſe videtur. Quod autem quando contigit, & quidem perraro admodum, ut nemo prudens non it inficias; factum eſt divino ſingulari permiſſu ſive ad exemplum, ſive ad pœnam hominum, ſive aliis arcanis ex cauſſis, quas noſſe non licet, nec audacter fas eſt perſcrutari.

CAPUT XI.

Quænam ſoleant vulgo tribui Magiæ.

SEd quomodocumque ſe res habeat, & ſive quis probabiliorem receptioremque ſequatur, cujus ſupra meminimus, ſive opportunam aliam idoneamque ſtudeat comminiſci rationem diverſas atque diſcrepantes de præternaturali dæmoniacaque vi artium magicarum ſententias conciliandi; id ſane apud omnes conſtat, ſcilicet mira quæcumque & portentoſa iis artibus fieri & canere Poetas, & Scriptores narrare, & credere vulgus, & Maleficos venditare. Prodi-

tum

tum in primis magicarum artium vi, pluribuſque diverſis adhibitis ſuperſtitionum ſpeciebus morbos diuturnos atque graviſſimos hominibus, ipſamque mortem, modo repente, modo ſenſim inferri. De Germanico quidem memoriæ prodidit Svetonius (1) eum devotionibus tentatum extinctumque fuiſſe. Tum quoque traditum magicæ operæ adſcribendas eſſe faſcinationes, quæ adſpectu, oculorum obtutu, lingua ultra placitum laudante peragi dicuntur, & quæ ſæpe legas vel audias maleficia conflari, ut ſomnus obrepat, poſſint inedia, dolor, tormenta tolerari, tacenda alto premi ſilentio, ut conjuges impediantur ab uſu conjugii, abortus ſequatur, pueri rachitidis morbo adficiantur, hiſque ſimilia patrentur (2). Contra vero validiſſimas eſſe magicas artes ad maleficia quæcumque ſolvenda, expellendos morbos, ſanitatemque recuperandam (3) Leges ipſæ Romanæ aperte

(1) *In Caj. Calig. Cap. I.*

(2) V. Apul. *Metamorph.* Damohud. *Prax. crim. cap. 6.* Del Rio *Lib. 2. q. 6.*

(3) Apud veteres quoque Chriſtianos ſenſim irrepſerat uſus hujuſmodi ſuperſtitioſa remedia adhibendi non tam pietatis contemptu, quam faſcinatione vulgarium errorum. Ac res tandem eo uſque proceſſerat, ut D. Joan. Chryſoſt. *Homil. 8. ad cap. 3. Epiſt. ad Coloſſ.* aliquatenus martyrio æquaverit " ſi puer ægrotus amuleta non fecerit. " Sed ea ſemper improbavit Eccleſia, & impoſitis pœnitentiis animadvertit in illos, qui hujuſmodi phylacteria adhiberent. *V. Can. 36. Synod. Laodic. Can. 61. Syn. Sextæ in Trul. Tom. 1. & 3. collect. Concil. Harduin.* Utinam nec noſtra quoque ætate invenirentur, qui ſuperſtitioſis remediis fidem adhibere non erubeſcunt! Cum nonnullis abhinc annis a lethali morbo vix emerſus in tertianas febres inci-

te innuere videntur, quibus cavetur, *nullis criminationibus eos implicandos eſſe, qui magicis artibus remedia ægris corporibus quæſierint* (1). Multa certe ac mirabilia vulgo narrantur de amuletis, quo nomine veniunt remedia magica., ut numiſmata, ceræ imagines, carmina, potiones narcoticæ, arcana & inuſitata verba, quæ ad arcendos morbos & impendentia mala amolienda adhibentur. Et quamvis hæc omnia *commenta hominum*, ut ſcribit Frommannus (2), *eſſe videantur rationi & experientiæ adverſantia, tamen quemadmodum Marcellinus teſtatur, quondam medicinæ admiſit auctoritas* (3).

Amorem præterea, qui forma ſolum & moribus conciliatur., philtris magiciſque poculis atque carminibus ~~excitari, diuque ait fama eſt. Verum~~

Phaſias Æſonidem, Circe tenuiſſet Ulyſſem,
Si modo ſervari carmine poſſet amor,

ut cecinit artis amandi Magiſter (4), a quo diſcent ſpem omnem abjicere eos debere, qui ut vivat amor ad Æmonias artes recurrunt. Narratur quoque præparatis magico artificio poculis pudicos animos ad libidinem ſæpe percitos; & contra aliquando veteres

---

cidiſſem, non defuit qui mihi homini philoſopho, nec ſimul ignaro quid liceat Chriſtiano, neſcio quod phylacterium omni ope enixus eſt propinare ad repellendam reverſionem febrium, quæ adventante vere mutatoque cœlo ſua ſponte tandem evanuerunt.

(1) *Cod. Theodoſ. lib.* 9. *tit.* 18. *Leg.* 3.

(2) *De faſcin. Lib. I. par.* 2. *ſect.* 2. *cap.* 19.

(3) *Lib. VI. cap.* 18.

(4) Ovid. *De art. am.*

extinctos amores, & in acre odium extemplo converſos. Veteres autem ita fuere perſuaſi magicis artibus fruges poſſe in alienum agrum exportari, imbres, ventos tempeſtateſque attrahi atque repelli (1), ut Decemviri Romæ Legibus XII. Tabularum pœnas præſcripſerint adverſus excantantes alienas fruges (2); & Imperator Conſtantinus M. crimine nequaquam teneri eos declaraverit (3), qui magicis artibus fruges conſervarent; & grandinem tempeſtatemque a ſatis averterent.

CAPUT XII.

Quid rerum Criminalium Scriptores de dæmoniacis fœderibus ſeu pactis tradant?

NEmo mirabitur tot tantaque portenta, quot ſuperiori Capite retulimus, edi a Magis Lamiiſque, niſi qui numquam legerit vel audiverit illos fœdus cum Dæmonibus inire, iiſque, ut fit inter amicos, familiariter uti; aut ſi legit vel audivit, fidem auditis lectiſque habere noluerit. Ac multa quidem de illis vulgo feruntur, & a Scriptoribus narrantur, quæ ſummam profecto cuique admirationem mo-

(1) V. Quintilian. *Declam. XIV.*

(2) Doctiſſimus Antonius Matthæus *ad tit. II. lib. 47. Dig. num. 9.* "*Veroſimile haud eſſe* ſcribit *Decemviros de alienis frugibus excantatis legem propoſituros fuiſſe, niſi comperiſſent id revera contigiſſe*". Quanto ſagacius Senec. *Quæſt. Natural. Lib. 4. cap. 7.* "*Apud nos*, inquit, *in XII. Tabulis cavetur, ne quis alienas fruges excantaſſit. Rudis adhuc Antiquitas credebat, & attrahi imbres cantibus poſſe, & repelli*".

(3) *Cod. Lib. 9. tit. 18. Leg. 4.*

movere debent. Nam credit vulgus, aſſerunt Scriptores (1), Magos Lamiaſque amatorios cum Dæmonibus ludere luſus, eorumque impudicis amplexibus delectari, & concubitu frui: tum vero utroſque tranſmutari in hircos, volitare per aera (2), ſtatis noctibus ad inferna celebranda myſteria ſimul convenire, aliaque his ſimilia patrare (3). Nihil Maſſylæ Sacerdoti magicarum artium vi factu non poſſibile

(1) Godelm. *De Mag. Lib.* 1. Bodin. *De Dæmonom. Lib. II.* Libau. *Strigiport.* Amoen. *De delict. & pœn. tit.* 8. §. 6.

(2) Lucii Apuleji Philoſophi Platonici vitam, fata atque ſcripta nemo vel leviter eruditus ignorat. Is *XI. editis Metamorphoſeon libris*, quidquid Magos Lamiaſque moliri & facere, quidquid theurgicis artibus peragi poſſe ſuperſtitioſa & credula Antiquitas rebatur, nova elegantique ratione expreſſit atque delineavit. Sed longe alius ipſi ſcopus, quam recentioribus Dæmonographis Scriptoribus, quorum agmen ducit notiſſimus Martinus del Rio. Nam iſti quæ collegerunt retuleruntque, ea crediſſe videntur, aliiſque bona fide credenda propinaſſe. At Apulejo mens fuit popularium errorum ſatyram ſcribere, & magica portenta ſic narrare, ut,

Si foret in terris, rideret Democritus.

Nec defuit noſtra ætate, qui Apulejum provido conſilio imitaretur, nempe Auctor gallici libri inſcripti *Hiſtoire des imaginations de Mr. Ouſle*, quem nos iis legendum commendamus, qui anilibus narratiunculis præjudicatiſque circa hujuſmodi res vulgi opinionibus a pueris imbuti ſunt.

(3) Temperare mihi non poſſum, quin inter innumera fere quæ legi Magis Lamiiſque tributa portenta ſpeciminis loco unum hoc exemplum ſubjiciam. Tritthem. *in Quæſt.* 3. *ad Maxim.* ſcribit, *ſatis ſibi conſtare quamplures ſagas verbis & herbis fortiſſimas quaſdam aperuiſſe ſeras*. Eſt hoc vetus Goetarum commentum, ſcilicet æthiopidis herbæ tactu clauſa aperiri omnia: quod referens Plinius *Hiſt. Natural. Lib.* 36. *cap.* 4. opportuniſſime animadvertit: *Non ſatius fuit Æmilianum Scipionem Carthaginis portas herba patefacere, quam machinis clauſtra per tot annos quatere.*

bile Annæ ſorori Dido referebat apud Virgilium (1).

Hæc ſe carminibus promittit ſolvere mentes
Quas velit: aſt aliis duras immittere curas;
Siſtere aquam fluviis, & vertere ſydera retro;
Nocturnoſque ciet Manes: mugire videbis
Sub pedibus terram, & deſcendere montibus ornos.

Sed ut non defuerunt qui nulla magicas artes vi pollere contenderent, quemadmodum paullo ſupra (Cap. IX.) narravimus; ſic multi etiam quæcumque vulgo de Magis & Lamiis tradita ſcriptaque habentur impugnare adgreſſi ſunt. Atque hi magno argumentorum adparatu, ingentique rationum pondere inſtructi Strigiportium, Sabbatha, tranſmutationes, cæteraque his ſimilia fieri nequaquam poſſe, nec aliter quam riſu a prudentibus doctiſque viris excipienda eſſe demonſtrarunt (2). Quin immo uonnulli inter eos veriti non ſunt ipſa dæmoniaca fœdera atque pacta, quæ tantopere celebrantur, & quibus rerum criminalium Scriptores docent Magiæ crimen conſtare, inter vulgares errores technaſque referre (3). Ac quod ſpectat ad Magiam & magicas artes dæmoniacumque commercium ſic ſe rem habere ab eiſdem aſſeritur, ut Seneca jam ſuo tempore ſe habuiſſe innuit. *Quidam enim*, quemadmodum ſcripſit (4), *incredibilium relatu commendationem parant, & lectorem aliud acturum ſi per quotidiana duceretur, miraculo excitant.*

Qui-

(1) Æneid. *Lib.* 4. *v.* 487. *& ſeq.*
(2) V. Tartarot. *Congreſ. Nottur. delle Lam. Lib.* 3. *cap.* 14.
(3) V. Carl. *Epiſt. ad Tartarot. de orig. Mag.*
(4) *Lib. VIII. Cap. 6. Quæſt. Natural.*

Quidam creduli, quidam negligentes ſunt; quibuſdam mendacium obrepit, quibuſdam placet; illi non evitant, hi appetunt.

CAPUT XIII.

Quæ circa Magiæ probationes Interpretum placitis inventa, Forique uſu olim eſſent recepta.

TEmpus jam eſt attingendi quæ ſpectant probationes Magiæ, formamque olim in Foro receptam procedendi adverſus illos, qui de ea accuſarentur. Ac crimen quidem tantam habens obſcuritatem, totque difficultatibus obnoxium quibuſcumque ne indiciis atque argumentis probari poſſe exiſtimabitur? An ſine ullo perſonarum delectu Teſtibus omnibus, etſi indoctis, rudibus, præjudicatiſque vulgi opinionibus imbutis indiſcriminatim fidendum erit? An denique confeſſioni omnino ſtandum ipſius Accuſati, de quo ſemper dubitari jure ac merito poteſt eum vel deceptum eſſe vel decipientem? Ita ſane docuerunt omnes pene rerum criminalium Scriptores (1), quo tempore nemo fere ſuſpicabatur Magiæ accuſatione ignaros prorſus atque innocentes opprimi facile poſſe atque circumveniri. Vetus profecto hoc fuit generi humano malum, ut ſcilicet non ſolum deformes vetulæ ſeneſque moroſi, quos egeſtas & triſtis fœduſque corporis cultus male commendaret, popelli rumoribus pro maleficis haberentur; ſed etiam viri ſagaces, induſtrii & non vulgari doctrina præditi, qui ab

(1) Carpzov. *Prax. Cr. P.* 3. *q.* 49. Remig. *Dæmonol. Sag.*

ab omni meleficiorum labe erant immunes, in Magiæ ſuſpicionem venirent (1). Quod olim C. Furio Creſino eveniſſe meminit Plinius (2); & de ſe ipſo Lucius Apulejus teſtatur, qui ſingulari ingenii vi animique conſtantia objectum ſibi crimen repulit, & periculum damnationis evaſit.

Quid? quod multa alia ſunt de Magia, tamquam de crimine excepto a rerum criminalium Scriptoribus tradita atque adnotata, quæ partim ridicula, partim ſævitiæ plena, partim denique a recto æquitatis juriſque tramite devia vehementer merent improbari. Itaque audiendi non ſunt docentes inquiſitionem inſtitui in quemlibet poſſe deficientibus neceſſariis indiciis (3), fas eſſe ſuggeſtivis interrogationibus accuſatum ad confitendum objectum crimen adducere; Reum extrajudiciali ſive ſua ſive ſocii criminis confeſſione abunde convinci, nullam illi ſe defendendi copiam eſſe faciendam; quæ quidem omnia quan-

(1) V. Gabr. Naud. *Apol. Vir. Illuſtr. de Mag. ſuſp.*

(2) Quomodo ſe res habuerit ab ipſo Plinio præſtat audire. *C. Furius Creſinus*, ſic ille narrat *Hiſt. Natural. Lib. XVIII. cap. 6.*, *e ſervitute liberatus cum in parvo admodum agello largiores multo fructus perciperet, quam ex ampliſſimis vicinitas; in invidia erat, ceu fruges alienas pelliceret veneficiis. Quamobrem a Spurio Albino Curuli die dicta metuens damnationem, quum in ſuffragium Tribus oporteret ire, inſtrumentum ruſticum omne in forum attulit, atque adduxit filiam validam, & ut ait Piſo bene curatam ac veſtitam, ferramenta egregie facta, graves ligones, vomeres ponderoſos, boves ſaturos; poſtea dixit: Veneficia mea, Quirites, hæc ſunt; poſſum vobis oſtendere aut in forum adducere lucubrationes, vigilias & ſudores. Omnium ſententiis abſolutus itaque eſt.*

(3) V. Bohemer. *Elem. Jur. Crim. ſect. 2. cap. 4. §. 69.*

quantopere abhorreant ab juris æquitatiſque tramite rectaque ratione Criminalia inſtituendi Judicia, & unuſquiſque ſuo ingenio facile percipit & uberrime colligi poteſt ex Libro tertio noſtri majoris Operis (1), Romæ primum editi, aliiſque in urbibus pluries deinde recuſi, quo univerſi Criminalis Juris tractationem illuſtrationemque late complexi ſuimus. Cætera his ſimilia perſequi nimis longum, immo vero inutile foret (2). Nam hoc eſt magnæ cuidam noſtrorum temporum felicitati tribuendum, ut nimirum quæ frequentiſſimæ ſuperiori ævo erant Magiæ accuſationes damnationeſque, hac cultiori humaniorique ætate nullæ fere amplius inſtituantur.

(1) V. *noſtr. Elem. Jur. Crim. Tom. III. edit. Rom. Cap. IX. & ſeq.*

(2) Erudite ſolideque Tartarot. *Congreſs. Nottur. delle Lam. lib. I. c.* 11. & Clariſs. de Cauz. *de cultib. Magiciſ. lib.* 11. vulgares Criminalium Scriptorum traditiones circa formam inquirendi agendique in Judicio adverſus Magiæ accuſatos, præſertim vero Lamias refutarunt. Ac certe eo uſque res quondam protracta fuit, ut per Germaniam Sæculis XV. & XVI. rurſus adhiberi cœperit vetus improbatuſque probationis uſus per aquam frigidam, ut ejus ope innoteſceret, an Lamiæ re ipſa eſſent quæ de Magia dæmoniacoque commercio accuſarentur. Qua ratione hujuſmodi probatio fieret nos fuſe expoſuimus *noſtr. Diatrib. de Ord. ſeu Form. Judicior. Criminal. Romæ* 1777. *typ. Salomon.* De probatione per lancem & ſtateram, quæ etiam in uſu erat ad Sagas dignoſcendas, meminit Del Rio Lib. VI. 6.

CAPUT XIV.

De Pœnis Canonico, & Romano Jure præſcriptis adverſus eos, qui de Magia accuſantur.

REſtat ut pœnas exponamus, quæ perhibentur indictæ adverſus eos, qui Magiæ inſimulati fuerunt. Ac Jure quidem Canonico eædem pœnæ, quas ſupra Cap. VI. retulimus in Sortilegos præſcriptas, illos quoque manent, qui Magiæ ſtudent, magicaſque artes exercent (1). Jure autem Romano magna ſeveritas in hujuſmodi criminis reos adhibetur. Nam uſque a primis Reipublicæ temporibus, qui malum carmen canerent, vel fruges excantaſſent, Legibus XII. Tabularum Cereri ſacri erant, ideſt habebantur tamquam capitis rei: poſtea S. C. cautum eſt, ut pœna Legis Corneliæ tenerentur (2). Sacra porro impia nocturnaque, ut quem obcantarent, defigerent, obligarent, facientes, faciendaque curantes I. C. Paulus ſcripſit aut cruci ſuffigi, aut beſtiis objici; ipſos Magos vivos exuri (3). Tandem Imperator Conſtantius edixit magicis artibus operam dantes nedum gladio feriendos, ut Imperatoriis Conſtitutionibus jampridem præſcribebatur, ſed peſte ferali, ideſt quemadmodum Gothofredus interpretatur (4), vi-

(1) *Cap.* 1. *&* 2. *de Sortil.*
(2) *Dig. Lib.* 48. *tit. Leg.* 13.
(3) V. *Sentent.* 23.
(4) *Cod. Lib.* 9. *tit. Leg.* 6.

vivicomburio abſumendos eſſe (1). Neque vero deſunt exempla illorum, qui de magicarum artium ſtudio atque uſu accuſati vim hujuſmodi Legum experti ſunt. Nam Publiciam, Liciniamque una cum ſeptuaginta aliis ſociis mulieribus interemptas fuiſſe narrat Valerius (2), quod maleficas artes exercerent. Sic quoque juſſu Conſulum Publius Martius extra portam Exquilinam necatus eſt, Pituanius autem e ſaxo dejectus. Ambo enim Magiam profiteri, operamque maleficiis exercendis navare redarguebantur (3).

Quod ſi rerum criminalium Scriptores audiantur, ab eis traditum eſt extra ordinem arbitraria pœna pleſtendos eſſe illos, qui dæmoniaci commercii expertes ſuperſtitioſis artibus, ſigillis, cribro, ligaturis maleficia faſcinationeſque ſolvunt atque depellunt; capite vero puniendos, qui noxam fecerint, damnumque aliquod hominibus vel armentis intulerint ſive carminibus ſive diris imprecationibus ſive pharmacis præparatis (4). At quicumque pacta cum Dæmonibus inierint, vel impudicos luſerint luſus, eos docent ignis ſupplicio mactandos eſſe.

---

(1) Plato ex antiquiorum Gentium inſtitutis refert *Lib. II. De Leg.* morte mulctatos quicumque auſi fuerint improbis ſacrificiis & maleficis incantationibus vitam homini eripere. De Perſis narrat Plutarchus *in Artaxerſe*, cervicem apud eos lapidibus fractam contritamque fuiſſe magicarum maleficarumque artium ſtudioſis.

(2) Val. *Lib. VI. cap.* 3.

(3) Tacit. *Annal. II.*

(4) Berg. *Elem. Crim. cap. II.* Struv. *Diſſert. Crim. VII.* §. 14.

CAPUT XV.

Quid animadvertendum, quidve præſtandum circa crimen pœniſque Magiæ.

QUi nullam præternaturalem dæmoniacamque magicis artibus vim ineſſe contendunt, quorum jam ſuo loco monuimus non exiguum eſſe numerum; ii Magiæ crimen eo ipſo tollere e medio videntur, ac propterea non verentur aſſerere deſcriptas ſuperiori Capite pœnas numquam juſte opportuneque infligi. Cæteri vero, non qui præternaturali ac dæmoniaca vi magicas artes pollere ventur, quos nihil morandum; ſed qui ſingulari divino permiſſu interdum contingere poſſe probabilius prudentiuſque cenſent, ut Dæmones conatus juverint ſceleſtorum hominum illis improbe utentium; hi quoque dubitare coguntur an & quando locus eſſe poſſit iiſdem pœnis jure ac merito irrogandis. Tam enim perraro id ajunt permitti divinitus, ut ſemper propemodum ſit metuendum, ne quis in tanta rei obſcuritate ac difficultate, tantaque partim nequitia, partim inſcitia perverſorum hominum rudiumque mulierculárum deceptus ſit, vel facile decipiatur. Certe ſi Apoſtaſia, Blaſphemia, Hæreſis, vana ſuperſtitio, impietas, ſacrarum rerum contemptus uſuſque prophanus, ſi Stellionatus, Veneficium, aliaque ſimilia facinora adſint, & Magiæ nomine traducantur; oportebit ea ſedulo diſcernere, & pro admiſſo delicto legitimis pœnis in Reos animadvertere (1). Intereſt enim Reipublicæ, ne ſcelera

(1) V. De Cauz. *De cult. Mag. Lib.* 3. *cap.* 2.

lera illorum abeant impunita, qui auſi fuerint Religionem temerare, alienamque ſalutem lædere. Nullo autem horum ſimiliumque criminum extante, quod mereat pro communi exemplo puniri; alicubi prudentiſſime opportuniſſimeque invectum eſt, ut qui de Magia adhuc fortaſſe accuſarentur ad Medicos potius remittantur diæta helleboroque curandi, quam ut præterito ævo mos erat, carnifici tradantur immaniter igne cremandi (1). Ita Vindobonæ non ſemel factum providiſſimo conſilio felicique exitu narrat Illuſtr. Aulic. Archiat. Antonius de Haen (2). Ac nemo quidem ignorat maximam eſſe vim phantaſiæ, qua fit, ut vel vigilantes aliquando deſipiant homines, nec raro graviſſime decipiantur; præſertim ſi morbus aliquis aut triſtis eventus cerebri temperationem læſerit, animumque vehementer perturbaverit (3). Sic Gennadii cujuſdam, de quo loquitur D. Auguſtinus (4), phantaſia ſe male habebat, ut Cœlitum choris quotidie in-

(1) Quantopere ſit proficua hujuſmodi cum Lamiis cæteriſque, qui de Magia inſimulantur agendi ratio, innuere eleganter ſapideque videtur Anonymus Scriptor *du Calendrier de Philadelphie pour l' annèe 1777. A Londres:* " *Miſtriſs Rachèl pretènd que les buchers ardens attirent les Sorciers, comme l' aimant attire le fer, ou comme le papillon vole a la chandelle. Pourquoi ne ſe trouve-t-il pas un ſeul Sorcier dans l' Amerique unie? Parceque on ne s' y eſt jamais avisè de les bruler.*,,

(2) *Ration. Med. part. XV. Diſſ. de Mag. part. 3. cap. 3.*

(3) D. Hertod. in Tartarot. *Maſtig. Morav.* refert, nobiliſſimi generis adoleſcentem tam tetra affectione hypocondriaca oppreſſum fuiſſe, ut ſe equitare, canibus venari, ac Sagarum inſtar per aera, ut vulgo narratur, volitare ſibi videretur; a quo morbo artis medicæ præſidiis tandem feliciter liberatus eſt.

(4) *De Civ. Dei XVIII. 18.*

intereſſe putaret: & nemo ignorat epicæ poetices inter Italos principem Torquatum Taſſum id ſibi perſuaſiſſe, Spiritum nempe ſuos ante oculos obverſari, quocum familiariſſime viveret. Quemadmodum igitur *plenis temeto geminis exurgit menſa lucernis;* ſic contingere ſolet, ut qui magna vi pollent phantaſiæ, veluti fœminæ, ruſtici, robuſtior vulgus, ii frequentiſſime hallucinentur, ſibique facile perſuadeant quæ numquam fecerant nec facere poterant, maleficia patraſſe. Cujus quidem rei innumera pene exempla apud Scriptores occurrunt. De neſcio quo homine Magiæ accuſato meminit Alexander ab Alexandro (1) eum confeſſum eſſe, firmiterque adſeveraſſe ad Tartara deſcendiſſe, Ditiſque in Regia diu eſſe diverſatum. Plures fœminas, quæ tamquam Sagæ in judicium accerſitæ fuerant; conſtitit ſuo in lecto ſomno tranquille indulſiſſe quo tempore poſtea narrarunt ſe volitaſſe per aera, & conveniſſe ad convivandum, infernaque celebranda myſteria (2). Tantum phantaſiæ vis poteſt ignaras imbecilleſque mentes tranſverſas agere, atque in graviſſimos exitialeſque errores inducere!

---

(1) *Genial. Dier. Lib. VI.*
(2) P. Spin. S. Palat. Magiſt. *Quæſt. de Strig. cap.* 31.

LIBER EXPLICIT.

SEP 3 - 1963